

VIIRU JA PESONEN JOULUPUUISSA

Ruotsi, 2005

Ohjaaja: Jörgen Lerdam ja Anders Sörensen

Kesto: 79 min.

Suomenkieliset äänet:

Jukka Voutilainen (Pesonen)

Johanna Mattila (Viiru)

Jarmo Koski (naapuri Kosonen)

Ikäraja: 3

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu varhaiskasvatukseen.

Genre: animaatio

Oppimateriaalin teemoja: jouluku

Ei pitäisi luvata liikoja. Niin ajatteli ukko Pesonen, kun oli tullut luvattua Viiru-kissalle, että joulupukki tulisi käymään jouluaattona. Mutta eihän pukkia ja tonttuja ole olemassakaan, Pesonen tuumii. Niinpä hän päätti kaikessa hiljaisuudessa rakentaa robotin, joka osaisi liikkua ja puhua.

Pian hän kuitenkin huomasi ryhtyneensä likipitään mahdottomaan tehtävään ja niin joulunalusviikoista tulikin melkoisen merkillisiä. Pesonen vietti lähes kaiken aikansa verstaallaan, rakensi ja fundeerasi, ja Viiru tunki jääneensä aivan yksin. Mutta mitä olivat nuo kummalliset pikku ukkelit, jotka tulivat tervehtimään? Viiru tapasi tonttunsa sittenkin. Eikä Pesonen meinannut uskoa, että hänen koneensa toimisi niin hyvin!

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

Opettajalle:

Vietetään yhdessä joulunalusviikkoja katsomalla animaatioelokuva Viiru ja Pesonen joulupuuhiissa sekä puuhaillen

erilaisia jouluaskareita ja muuta mukavaa niin ulkona kuin sisälläkin.

Joululaulut, -runot ja tarinat sekä sisä- ja ulkopuuhat voidaan toteuttaa joulukalenterin tavoin. Seuraavia tehtävävihjeitä voidaan laittaa yksi kerrallaan joulukoriin, josta kukin lapsi saa niitä vuorollaan nostaa. Jonakin päivänä luetaan jouluinen tarina, toisena tehdään kynttilöitä pukin konttiin tai leikitään hippaa yhdellä suksella kuin Viiru-kissa konsanaan.

Joulupuuhiien yhteydessä voidaan muistella elokuvan tapahtumia ja keskustella tarinan eri roolihahmoista. Yhdessä voidaan pohtia mm. millaisia asioita joulupukilta voi toivoa joulukirjeessä ja mitä Viiru-kissa toivoi? Elokuvan katselua varten voidaan antaa lapsille tehtäviä. Esim. Mitä joulupuuhiia elokuvassa tehtiin? Elokuvaa ja siihen liittyvää kirjaa; Sven Nordqvist: Viirun ja Pesosen joulupuuhat, voidaan vertailla keskenään ja pohtia yhdessä miten kuvat saadaan animaatioissa liikkumaan.

MUSIIKKIA, RUNOJA JA TARINOITA JOULUN ODOTUKSEEN

Pienen joulurunon ja -tarinan voisi varata jokaiselle päivälle. Etsitään joululaulu tai -runo salaisesta piilopaikasta aina aamun alkajaisiksi. Kuunnellaan, lauletaan ja opetellaan mahdollisesti lauluun tai runoon sopiva leikki.

Joulumusiikkia

JouluVerso –joululevy: Lasten Musiikki- ja Kulttuurikeskus VERSO 2005
- Levyttä mm. Tonttupolka (Soita sormia, napsutte...) leikkien ja laulaen.

Joulurunno

Hannele Huovi: KYNTTILÄN VALOSSA

Kynttilän kehä on pikkuinen piiri, jossa sinua muistan.
Kiireen keskellä seisahdan ja onnesta päätäni puistan.
Kynttilän lämpö on lempeää – se tuo sinut mieleen.
Kun tassunkynsiä lämmitän, ilo karehtii kuononpieleen.
Kynttilä elää ja lepattaa – sinut muistan siitä.
Eiköhän jokainen karvaturkki ystävydestä kiitä!

Joulutarinoita

Hannele Huovi & Virpi Talvitie: Matka joulun taloon, Tammi
- Tunnelmallisessa kirjassa tutustutaan runojen, satujen ja Virpi Talvitien piirroskuvien avulla tonttujen ja metsäneläinten joulupuuhin.

Sven Nordqvist: Viiru ja Pesonen saavat jouluvieraita. Tammi
- Mitä tapahtuu kun Pesonen katkaisee jalkansa kesken joulun valmisteluiden?

Sven Nordqvist: Viirun ja Pesosen joulupuuhet. Tammi
- Animaatioelokuvan tarina, johon voidaan tutustua ennen elokuvan

katselua, jättäen kuitenkin kirjan loppuhuipennus luettavaksi elokuvan katsomisen jälkeen.

Astrid Lindgren: Lapsen joulu. WSOY
- 13 joulusta satua Lindgrenin rakastettujen satuhahmojen seurassa.

Astrid Lindgren: Lotta osaa mitä vain.
- Lotan perhe uhkaa jäädä ilman joulukuusta...

Mauri Kunnas: Suomalainen tonttukirja. Otava
- Luulitteko, että on olemassa vain joulutonttuja? Vanhoina, hyvinä aikoina Suomen taloissa eleli ja joskus hämärän aikoihin nähtiin jopa liikuskelevan erilaisia tonttuja. Voitteko kuvitella, että tonttuja on elellyt jo ennen kuin joulupukki on edes syntynyt...

JOULUKORIN TEHTÄVIÄ: PUUHAA JOULUN ODOTUKSEEN

Sisäpuuhet

Tehdään kirjeitä joulupukille.

Elokvassa Viiru-kissa kirjoittaa joulupukille. Keskustellaan millaisia asioita voi toivoa joulupukilta. Jokainen lapsi saa piirtää tai kirjoittaa kolmesta toivomuksestaan. Käydään pimeällä pihalla/ metsässä/ puistossa taskulamppuretkellä viemässä kirjeet tontun vietäväksi.

Tontut

Keskustellaan tontuista. Tutkitaan kuvakirjoista mitä ne kertovat tontuista ja niiden tavoista. (esim. Poortviler-Huygen: Suuri Tonttukirja, WSOY)
Muistellaan elokuvan posteljoonitonttua, mitä eriskummallista siinä oli?

Autetaan Pesosta.**Askarrellaan robottitonttuja**

Tarvitaan: Paperia ja kynä suunnitteluun, kierrätysmateriaalia. Rautalanka ja kaikenlainen pikku tilpehööri ja romu ovat oivia robottitontun rakennusosia. Tilataan jo hyvissä ajoin kodeista ennen joulua kaikenlaisia vempaimia esim. vanhoja ”pienkodinkoneita” tai esim. herätyskelloja tai muita mielenkiintoisia härveleitä mitä voi purkaa eli romuttaa. Myös kaikenlaiset ruuvit, mutterit, vieterit ja vaikkapa metallipurkit ovat erinomaisia robottitontun rakennustarvikkeita. Kananverkkoa, tapettiliisteriä, sanomalehti liisuja tai selluvillaa voi myös käyttää tontun vartalon muotoiluun.

Savitonttu

Tarvitaan: punasavea, peitevärit
Ennen muotoilun aloitusta kannatta paukutella savesta ilmakuplat pois, etteivät tontut halkea polttouunissa.

- 1) Muotoillaan savesta tonttulakin muotoisia, n. 5 cm korkuisia tonttuja. Ei kannata tehdä savitontuille kovin ohutta hatunhiippaa, sillä se katkeaa helposti.
- 2) Peitellään tontut varovasti kuivumaan ensin muovin alle. Myöhemmin annetaan kuivua ilman peitettä.
- 3) Jos on mahdollista polttaa tontut savenpoltouunissa, niistä tulee kestävämpiä.
- 4) Kunnolla kuivuneet tontut maalataan vahvoilla peiteväreillä punaiseksi. Kun punainen väri on täysin kuiva, saa tontulle maalattua kasvot ja parran pienellä pensselillä.

Huovuttaminen

Tarvitaan: villaa ja marseille-saippuaa.

Sormitontun huovutus

Tee näin:

- 1) Sormen ympärille asetetaan ilmastavasti pari kerrosta tontunpunaista villaa.
- 2) Kostutetaan villa vedellä ja marseille-saippualla ja aletaan hieroa pyörein liikkein sormen ympärille; ikään kuin paketoidaan sormi villalla. Välillä saippualientä lisätään ja hierotaan taas ahkerasti.
- 3) Kun tonttu tuntuu kovettuneen sopivasti, se huuhdotaan hyvin puhtaaksi saippuasta.

- 4) Huuhdellaan tonttu vuoroin kuumassa, vuoroin kylmässä vedessä ja annetaan kuivua
- 5) Huopaiselle sormitontulle ommellaan silmät ja suu esim. pumpulilangasta.

Tonttukulkusen huovutus

- 1) Huovutetaan kulkusen ympärille villaa, siten syntyy huopapallo.
- 2) Kuivumisen jälkeen kulkunen soi vielä. Sen voi pujottaa vaikkapa puuvillalankaan kaulakoruksi.

Jouluisen rytmimunan huovutus

Huovuttamalla saa myös hauskan soittimen hilpeämpiä joululauluja tahdittamaan. Esim. kindermunien muoviosan sisään kerätään herneitä, riisiä tms. ja huovutetaan soitin.

Kynttiläpaja**Kynttilöiden kastaminen**

Tarvitaan: Askartelukaupoista saa kastamiseen tarvittavia aineksia ja sydänlankaa. Tarvitaan myös tikkuja, joihin sydänlangat solmitaan (riisipuikot tai neulepuikot ovat sopivia).

HUOMIO Jos kynttilämassaa kuumennetaan suoraan kattilassa liedellä, huolehditaan ettei massa kuumene liikoja ja pääse syttymään. Kattilankansi kannattaa aina pitää lähistöllä. Sammutuspeite on hyvä turvallisuuden varmistaja!

Kastamisseekseen tarvitaan:

Seos 1: 3 osaa steariinia, 1 osa parafiinia, 1 osa mehiläisvahaa. Voit käyttää seokseen myös vanhoja kynttilänjämää.

Seos 2: 60 % parafiinia, 40 % steariinia. On helppo kastaa ja valaa.

Seos 3: 1 kg steariinia, 100 g parafiinia. Lopputuloksena kaunis, ehjä, puhtaanvalkoinen kynttilä. Palaa hyvin.

Käsin kastetut kynttilät

- 1) Hanki sulatusastia. Vanha käytöstä poistettu alumiinikattila tai jokin kapea ja korkea metalliastia. esim. vanha suolakurkkutölkki. Aseta hellan vierelle astia jossa on kuumaa vettä.
- 2) Sulata kynttiläaines keittolevyllä ja kun se on sulanut, nosta astia pois levyltä suoraan kuumavesiastiaan. TAI Sulata kynttiläaines kattilassa, joka on kuumavesihauteessa kuumalla levyllä. Kun aines on sulaa, nosta kattila hauteineen pois liedeltä. Kastaminen voidaan aloittaa.
- 3) Kasta kynttilän sydänlangat, jotka on solmittu tikunvarteen pitkinä, sulaan kynttiläainekseen. Tässä vaiheessa sydämet kannattaa muotoilla suoriksi. Kynttilöiden korkeus on sama kuin kastamisastian syvyys.
- 4) Kastaminen: upotetaan sydänlanka sulaan kynttiläainekseen, ja nostetaan heti ylös. Annetaan jähmettyä ja kastetaan uudelleen. Tätä jatketaan. n. 30–80 kertaa, kunnes kynttilä on halutun paksuinen.

Jos kynttilää kastetaan liian hitaasti, jo aiemmin kiinnittynyt aines saattaa sulaa. Leikkaa pois kynttilän tyvestä ylimääräinen massa esim. saksilla. Kun kynttilät ovat jähmettyneet kunnolla, ne viimeistellään. 5-10 lasta kerrallaan on sopivan pieni ryhmä tähän puuhaan. Kastajat kulkevat rauhallisesti jonossa reitin esimerkiksi parin pöydän ympäri ja kastavat vuorollaan tikun varteen solmittua sydänlankaa kynttilämassaan. Taustalle laitetaan soimaan mukavaa joulumusiikkia. Lattia tulee mahdollisista putoavista tipoista liukkaaksi, joten se kannattaa suojata hyvin esim. muovilla tai muoviliinoilla, jotka on teipattu kunnolla kiinni lattiaan maalarinteipillä.

Kynttilöiden valmistaminen mehiläisvahalevyistä:

Tarvitaan: Mehiläisvahalevyjä, sydänlankaa ja veitsi.

Mehiläisvahalevy leikataan veitsellä kahteen tai kolmeen osaan vinottain tai pystysuoraan riippuen halutusta kynttilän mallista. Vahalevyjen mukana tulee helpot leikkuu- ja sydänlangan asetteluohjeet.

(Mehiläisvahalevyjä voi ostaa askarteluliikkeistä tai tilata osoitteesta: Lahtisen vahavalimo Ky, Puujaa, 12100 Oitti. p. 019–784062)

Lucia-juhla

Järjestetään 13.12. pieni Lucia-hetki, jolla tuodaan valoa pimeään vuoden aikaan kuuntelemalla tarinaa ja musiikkia Luciasta.

Jäälyhtyjen jäädytys

Väripigmentin sekoittaminen jäädytysveteen antaa ihanan värin lyhdyille.

Silkkipaperilyhtyjen valmistaminen

Tarvitaan: ilmapallo, värikästä silkkipaperia, tapettiiliisteriä, sakset rautalankaa, kynttilätuikku, suojaesiliinat

- 1) Valmista liisteriseos hyvissä ajoin ennen työskentelyä, ettei siihen jää teräviä hippuja, jotka rikkovat ilmapallon.
- 2) Revi värikkäitä silkkipaperiliisuja valmiiksi.
- 3) Sido puhallettu ilmapallo solmulla kiinni.
- 4) Kostuta ilmapallon pintaa liisteriseoksella ja liimaa siihen silkkipaperiliisuja pari kerrosta.
- 5) Ripusta pallot välillä esim. narulle kuivumaan. Jos kuivauskaapissa on tilaa, niin siellä lyhdyt kuivuvat nopeammin.
- 6) Kun pallo on kuiva, lisää sävy sävyyn vielä pari kerrosta silkkipaperiliisuja ja anna taas ennen viimeistä kierrosta kuivahtaa.
- 7) Kun lyhty tuntuu kestävältä, niin leikkaa pallon yläosa poikki U:n muotoiseksi ja poista ilmapallo.
- 8) Kiinnitä lyhdyn sisälle tuikku steariin avulla.
- 9) Kiinnitä kanto- ja ripustusvälineeksi rautalankaa. Silkkipaperilyhdyt loistavat kauniisti pimeässä talvi-illassa.

Miten joulua vietetään

Tarvitaan: valokuvia kotoa, kirjojen kuvituksia, jouluun liittyviä esineitä, jouluisia tai talvisia kuvia maalauksista, leipomisaineita, karkinteko-ohjeita ja -aineita

Keskustellaan joulunvietosta? Mitä valmisteluja tehdään ennen jouluaattoa?

1) Valokuvia joulunvietosta.

Lapset tuovat kotoa valokuvia oman perheen joulun vietosta. Järjestetään kuvista näyttely seinälle ja tarkastellaan valokuvia yhdessä. Keskustellaan yhdessä mitä samoja jouluperinteitä huomasitte Viirun ja Pesosen joulun vietossa? Keskustellaan myös mitä erilaista löydetään? Jos valokuvia ei ole saatavilla valitaan jouluun liittyviä kirjojen kuvituksia, joita tutkitaan yhdessä.

2) Joulunvalmisteluja ja -viettoa pantomiimina

1-3 lasta kerrallaan esittää pantomiimina erilaisia jouluvalmisteluja toisten yrittäessä arvata mistä on kyse. Esim. Kynttilän sytyttäminen, lahjan paketoiminen, joulukuusen koristelemine, piparkakunleipominen, joulusiivous...

3) Jouluherkkujen valmistaminen

Leivotaan yhdessä pipareita tai joulutorttuja

Joulukarkkien valmistaminen

Ihanat kaura-kookospallot:

100g	voita
1dl	sokeria
3 tl	vaniljasokeria
2 rkl	kaakaojauhetta
2 1/2 dl	kaurahiutaleita

Voi ja sokeri vaahdotetaan kunnolla. Muut aineet lisätään ja sekoitetaan hyvin. Muotoillaan pyöreitä palloja jotka kieritellään kookoshiutaleissa.

Lisää ohjeita mm. Päivi Saari ja Margot Varelius: Karkkikirja, WSOY

4) Etsitään uusia ja vanhoja kuvia joulusta ja talvesta

esim. Rudolf Koivu ja Martta Wendelin, on paljon muitakin...

5) Miten eri maissa vietetään joulua?

Keskustelun apuna esim. Willson& Ichikawa: Hauskaa Joulua! Maailman lapset joulupuuhissa. Otava 1983

Jouluiset esineet

Joulusadutus

Asetellaan pöydälle sellaisia esineitä, jotka kertovat joulusta tai jouluvalmisteluista tai joita muistetaan elokuvasta. Keskustellaan miten tavarat liittyvät jouluun? Pohditaan, mitä Viiru ja Pesonen voisivat esineillä tehdä?

Keksitään esineistä pieniä tarinoita. Kunkin lapsen omia tarinoita ja ketjutarinoita eli yksi lapsi aloittaa ja toinen jatkaa. Aikuinen merkitsee tarinoita muistiin. Joulutarinat voidaan lopuksi myös kuvittaa ja koota yhteiseksi vihkoseksi.

Joulu-Kim

Tarvitaan: kaulin, piparkakkumuotteja, kanelipurkki, kynttilä, tulitikkurasia, joulukuusenkoristeita jne... Asetellaan pöydälle jouluisia esineitä ja leikitään niillä Kim-leikkiä.

Joulukoristeita paperimassasta

Tarvitaan: paperisellusilppua, tapettiliisteriä, pullovärejä, lakkaa, liimaa, nauhaa tai lankaa ripustamiseen.

Kuusenkoristeet

- 1) Valmistetaan tapettiliisteristä ja vedestä paksuhkoa massaa.
- 2) Taputellaan massa noin 1cm paksuiseksi muovialustalle
- 3) Massasta otetaan muotilla koristeita. Jätetään pieni reikä ripustamista varten.
- 4) Annetaan koristeiden kuivua aivan kuivaksi. (Jos työ käpristyy, se voidaan kostuttaa kevyesti ja laittaa painon alle.)
- 5) Koristeet maalataan esim. pullo- tai peiteväreillä. Koristeet voi myös lakata.

Jouluenkelit

- 1) Muotoillaan massasta muovialustan päälle n. 1cm paksuinen pitkämekkoinen ja siivet avoinna oleva jouluenkeli. Ripustusta varten voi jättää reiän tulevien hiusten keskelle tai kuivuneen enkelin taakse voi liimata ripustuskoukun.
- 2) Maalataan enkeli pullo- tai peiteväreillä.
- 3) Ripustetaan enkeli kauniilla nauhalla seinälle lentämään.

Ulkopuuhat

☆ Sudenpesä-leikki

- 1) Marssitaan joukolla peräkkäin pienin askelin ja tallataan uuteen lumeen suuri ympyrä. Johtaja määrää, että kukaan ei saa poiketa polulta, niin saadaan yhteistuumin aikaiseksi hyvä kuvio.
- 2) Ympyrästä tallataan kohti keskustaa 4-5 sädettä. Ympyrän keskelle muodostuu sudenpesä. Kun lunta satelee lisää, saadaan syvempiä polkuja ja leikistä muodostuu jännittävämpi. Joskus, jos lunta on oikein runsaasti, ympyrälle voi muodostua oikeat seinämät.

Leikin kulku: Valitaan susi. Susi voidaan valita esimerkiksi leikkiluvun avulla. Esim. entten, tentten teelikamentten... tai ulle, dulle dof... ym.

Valittu susi asettuu keskipesäänsä ja alkaa laskea sovittuun lukuun asti. Muut ovat pakenijoita. Susi alkaa pyydystää pakenijoita. Pakenijat saavat levätä välillä sudenpesässä, sillä sieltä susi ei saa ottaa ketään kiinni. Susi vaihtuu, kun se on saanut jonkun vangikseen. Silloin susi huutaa vangitun nimen esim. - Tiina on susi, ja lähtee itse saman tien pakenijaksi

☆ Viirun hippaa yhdellä suksella

Leikin kulku: Sovitaan leikkialue. Leikkijöillä on vain yksi suksi. Leikissä ei tarvita sauvoja. Toisella jalalla lykätään vauhtia ja harjoitellaan tasapainoa.

☆ Postitontun hiihtoreitti

Pihalle tehdään pieni rastihiihtoreitti. Rasteilla on esim. jouluaiheisia kysymyksiä, tehtäviä

tai kuvavinkkejä, joista lopuksi muodostuu joku jouluun liittyvä sana.

☆ Rakennetaan lumilyhtyjä lumipalloista

Muistellaan yhdessä mihin tarkoitukseen Viiru ja Pesonen käyttivät lumilyhtyä elokuvassa? Päivän päätteeksi lähdetään lumilyhtypolulle.

☆ Hiiren hiljaa

Valitaan yksi leikkijä, joka saa piiloutua maastoon. Muut leikkijät laskevat silmät kiinni yhdessä esim. sataan. Kaikki hajaantuvat etsimään piiloutunutta. Kun joku leikkijöistä löytää piilossa olijan, hänen pitää mennä seisomaan tämän viereen aivan hiiren hiljaa. Leikkiä jatketaan, kunnes kaikki ovat löytäneet piilon. Lopuksi kaikki seisovat samassa piilossa aivan tiiviinä ryhmänä.

☆ Taideteos luonnonantimista

Tarvitaan tikkuja, oksia, kiviä, naavaa, neulasia, kiviä, lehtiä, lumipalloja yms. Muodostetaan 3-4 hengen ryhmät. Rakennetaan yhteinen taideteos ja nimetään se.

Keksitään yhteinen tarina teoksesta. Lopuksi kierretään yhdessä katsomassa kaikkien taideteokset ja kuunnellaan tarinat.

☆ Kuvasuunnistusta

Etsitään kuvia lehdistä ja liimataan ne kartongille. Leikataan kuvat kahtia ja laitetaan puoliskot eri pinoihin. Jaetaan leikkijät pareiksi. Parit saavat 2-3 kuvan puolikasta toisesta pinosta. Heidän tehtävänä on piilottaa kuvan puolikkaat pihalle sovitulle alueelle. (Piilon täytyy olla sellainen että osa kuvasta on selvästi näkyvillä.) Kun kaikki leikkiparit ovat piilottaneet kuvansa, annetaan pareille toisesta pinosta kuvien vastakappaleet yksi kuva kerrallaan, (mutta ei saa ottaa sellaista kuvaa, minkä on itse piilottanut). Leikkijöiden tehtävänä on etsiä kuvien puoliskot piiloistaan ja tuoda ne lähtöpaikalle. Leikkiä jatketaan, kunnes kaikki kuvat on löydetty.

Oppimateriaalin ovat laatineet
luokanopettajat Annika Henriksson
ja Tuula Niiniranta.